

11.10.2023

Ärende/10

§ 240

Socialdemokratiska fullmäktigegruppen motion om att trygga tillgången till välfärdstjänster för unga

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige betraktade motionen som slutbehandlad.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Jan Ihatsu, stadssekreterare, telefon: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Bilagor

1 Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

Socialdemokratiska fullmäktigegruppen föreslår i sin motion att staden vidtar följande åtgärder för att främja välfärden bland barn och unga:

- Den uppsökande hobbyverksamheten utökas för att Finlandsmodellen för hobbyverksamhet ska förverkligas jämnt.
- Elev- och studerandevårdens och skolhälsovårdens resurser förstärks och utökas. Staden säkerställer att storskaliga hälsogranskningar genomförs.
- Mieppi-tjänsterna och tillgängligheten i studerandehälsovårdens tjänster utökas och förstärks.
- Man garanterar att tjänsterna för barn och unga som har problem med rusmedel, exempelvis ungdomsstationer, är tillgängliga och effektiva.
- Alla som möter barn och unga i sitt arbete ska veta hur man tar upp användning av rusmedel och psykisk hälsa med barn och unga och deras närstående.
- Tjänsterna ska vara bättre tillgängliga där barn och unga vistas, exempelvis i skolan och på gatan.

11.10.2023

- Mångprofessionella, sektorsöverskridande arbetspar får mer resurser och processerna effektiviseras genom delning av ansvar och information.
- De social- och hälsovårdstjänster som ansvarar för mental- och missbrukarvård för unga och kommunens och tredje sektorns stödtjänster för unga ska utgöra en enhetlig verksamhetshelhet som möjliggör samarbete för barnens och de ungas väl. Köerna till mentalvårdstjänsterna ska förkortas.
- Helsingfors Toivo-team utvecklas och förstärks. Teamets huvudduppgift är att hjälpa barn och unga som begår brott eller använder våld eller rusmedel. Det här förebygger en ytterligare försämring av barnens och de ungas situation. Även Ankarverksamheten för unga som begår brott ska få mer resurser.

Svaren på de åtgärder som föreslås i motionen anges nedan rubrikvis. Åtgärderna beskrivs mer ingående i beslutshistorian.

Mer omfattande hobbyverksamhet med större resurser

Stadsstyrelsen fäster uppmärksamhet vid att varken ungdomsstationen eller den psykiatriska specialiserade sjukvården har någon allmänt tillgänglig plan för egenkontroll. Det är viktigt att skapa en plan för egenkontroll för att öka transparensen i det psykiatriska vårdssystemet. Det är särskilt viktigt att se till att klienterna har tillgång till tillräcklig information om sin rätt till hälsovård inom den lagstadgade tidsfristen. För dem som använder tjänsterna är det viktigt att det är lätt att anmäla missförhållanden och att även personalen kan tala om för användarna hur det går till.

Helsingfors tillämpar Finlandsmodellen för hobbyverksamhet i enlighet med ungdomslagen (1285/2016). Finlandsmodellen för hobbyverksamhet tillämpas i alla lågstadier, högstadier och enhetsskolor i Helsingfors, såväl stadens egna skolor som statliga avtalsskolor och privata läroanstalter. Modellen tillämpas också i specialskolor i Helsingfors som betjänar hela huvudstadsregionen. Helsingfors satsar starkt på tillgängliga hobbyer och jämlika hobbymöjligheter. Fostrans- och utbildningssektorn har ett nära samarbete med kultur- och fritidssektorn, som ansvarar för Finlandsmodellen för hobbyverksamhet.

Målgruppen i Helsingfors är alla elever i årskurserna 3–9. Det är fråga om en stor målgrupp, som omfattar nästan 44 000 elever. Målgruppens elevantal har ökat med 304 jämfört med förra perioden. Särskilt markant är ökningen bland högstadieelever, elever med ett främmande språk som modersmål och elever som behöver särskilt stöd. Antalet elever som regelbundet deltar i hobbyverksamheten varje vecka är 6 225, och varje vecka ordnas 652 timmar hobbyverksamhet. Helsingfors

trekorgsmodell är ett viktigt sätt att främja tillgänglighet och jämlikhet. Modellen går ut på att varje skola erbjuds hobbyer ur tre korgar: kulturhobbyer, motionshobbyer samt digitala och övriga hobbyer. Detta garanterar att staden kan svara på barnens och de ungas önskemål med en mångfald av hobbyer.

Ett projekt för uppsökande hobbyverksamhet inleddes i Helsingfors i augusti 2022. Projektet fortsätter till slutet av år 2023. Syftet med projektet är att få unga som saknar en hobby att börja med hobbyer, höra de ungas egna tankar om avsaknaden av hobbyer och beskriva och sprida god praxis så att den kan utnyttjas av befintliga aktörer. Projektets tre ungdomsledare har vistats i 22 skolor för att hitta ungdomar och styra dem till hobbyer, oberoende av om dessa ordnas inom Finlandsmodellen för hobbyverksamhet eller av ungdomstjänsterna eller tredje sektorn. Staden har också fått kontakt med unga som saknar hobbyer genom bland annat skolorna, föräldrarna, det sociala arbetet och invandrarenheten. Staden har gett hobbyhandledning inom projektet cirka 250 gånger vid utgången av april.

En starkare och tillgängligare elev- och studerandevård och skolhälsovård

Helsingfors satsar på att trygga skol- och studerandehälsovårdens tjänster och få fler elever att delta i hälsoundersökningar. Staden har inrättat totalt 21 nya hälsovårdarbefattningar för att stärka hälsovårdarnas resurser under åren 2022–2023. Staden har även anställt närvårdare som stöd för skolhälsovårdarna till slutet av 2024. Närvårdarna utför assisterande uppgifter, vilket ger hälsovårdarna mer tid att utföra sina lagstadgade uppgifter. Dessutom gör staden ett försök med ett system med vikarier i reserv för att få vikarier för skolhälsovårdarna även för korta frånvaroperioder. Syftet med åtgärderna är att göra det enklare att få träffa en hälsovårdare, öka antalet lediga tider och ge hälsovårdarna tid att bemöta barn och unga.

Social-, hälsovårds- och räddningssektorns tjänster finansieras av staden. Studerandehälsovårdens resurser ökades med totalt 19 befattningar 2022. Den grundläggande utbildningen får fem och andra stadiet två extra psykologbefattningar från och med den 1 augusti 2023. Staden utvecklar skolhälsovårdens och elev- och studerandehälsovårdens läkartjänster på olika sätt för att förbättra tillgången till dem. Tillgången till tjänster tryggas med hjälp av köptjänster och servicesedlar.

Inom studerandehälsovården fokuserar man särskilt på att förbättra de studerandes psykiska hälsa, identifiera behovet av särskilt stöd där det finns och upprätthålla studie- och funktionsförmågan. Vid läroanstalter på andra stadiet ordnas trivselkaféer som en del av studerandevården för att stärka gemenskaps känslan och välbefinnandet. Staden når ock-

så studerande via sociala medier. Om somrarna kan ungdomar som behöver studerandehälsovård besöka en centraliserad mottagning eller utnyttja den uppsökande sommarhälsovårdarverksamheten.

Ett försök med motionscoacher har pågått på andra stadiet i drygt ett år. Motionscoacherna är idrottsexperter och anträffbara i läroanstalter på andra stadiet som en del av den gemensamma studerandevården. Samtidigt har staden utvecklat en modell med individuell studerandevård, som går ut på att man bygger upp en process där den studerande får stöd av motionscoachen, vilket stöder den service som proffsen inom studerandevård erbjuder. Man har lagt särskilt fokus på att stödja motion bland elever med invandrabakgrund. Motionscoachverksamheten ska främja välmående bland de studerande och i hela läroanstalten med hjälp av motion.

Under åren 2021–2023 har social-, hälsovårds- och räddningssektorn ökat resurserna för service för barn, unga och familjer och utvecklat nya serviceformer för att möta de behov som finns. Många av de nya tjänsterna är mångprofessionella och branschöverskridande. I helheten för välfärdstjänster för unga ingår såväl allmänna tjänster som riktade tjänster på basnivå samt korrigerande tjänster på specialnivå.

Tillgänglig och effektiv missbrukarvård och mentalvård, kortare köer

Helsingfors stad har gett mentalvården för barn och unga en tydligare struktur, både inom staden och i samarbete med HUS-sammanslutningen. Organisationer som erbjuder mentalvårdstjänster bildar en helhet som kompletterar stadens tjänster.

Syftet med de åtgärder som rör servicekedjan för mentalvårdstjänster för barn och unga är bland annat att stärka skolornas och läroanstalternas roll i att identifiera behovet av mentalvård och ge lågtröskelvård, att öka användningen av evidens- och forskningsbaserade interventioner, att fortsättningsvis utveckla servicestigen för neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, att stärka Helsingfors egen mentalvård och missbrukarvård på basnivå för barn och unga och att se till att 10–18-åriga ungdomar som är klienter inom såväl barnskyddet som ungdomspsykiatrin har tillgång till uppsökande intensivt stöd och intensiv vård inom den specialiserade sjukvården.

Missbrukarvården för ungdomar görs tillgängligare med hjälp av en ny enhet, missbrukstjänsten för ungdomar Pysäkki, i Hertonäs. Vid Pysäkki får ungdomar med allvarliga missbruksproblem hjälp. Enheten har dagligen mottagning utan tidsbokning med långa öppettider. Det är också möjligt att få hjälp anonymt.

Med hjälp av digitala kanaler och tjänster kan staden nå allt fler unga. För närvarande utvecklas en ärendehelhet Helpperi för unga vid det elektroniska familjecentret. I Helpperi kan de unga söka information och hjälp som passar deras livssituation under olika temahelheter. På webbplatsen mielenterveystalo.fi finns information och egenvårdsprogram för unga. Det finns också organisationer som erbjuder tjänster för unga på nätet. I projektet Terapiat etulinjaan har man utvecklat och infört ledd egenvård och olika korta interventioner för barn och unga. Målet är att utveckla tjänsterna på basnivå så att alla har tillgång till rätt riktad psykosocial vård.

Mieppi erbjuder mentalvårdstjänster med låg tröskel vid fyra verksamhetsställen åt över trettonåriga ungdomar som är oroliga för sin livssituation eller sin mentala hälsa. Det behövs ingen remiss för att få hjälp hos Mieppi. Man kan besöka Mieppi utan tidsbokning. Mieppi är således en lågröskeltjänst, som även har en förebyggande funktion. Tjänsten Mieppi utvidgades när en enhet öppnades i Böle våren 2023. I Böle finns också en enhet för korttidsterapi, vars verksamhet inleddes i mars och som betjänar personer över tretton år.

Personer över tretton år har kunnat beviljas servicesedlar för korttidspsykoterapi sedan 2022. Helsingforsungdomar i åldern 13–23 år som har medelsvåra problem med den psykiska hälsan kan få hjälp vid ungdomsstationen. En ny enhet som är specialiserad på ungdomars problem med rusmedel och beroende, missbrukstjänsten för ungdomar Pysäkki, öppnas hösten 2023.

Fältarbete

Helsingfors ungdomsarbetare finns i skolorna, vid evenemang, på gatorna och i offentliga lokaler där ungdomar vistas i olika delar av staden. Fältarbetet syftar till att etablera kontakt med de ungdomar och unga vuxna som vistas i stadsrummet och skapa förtroende hos dem, vara närvarande, ge stöd och råd, erbjuda unga med olika svårigheter i livet servicehandledning och kartlägga olika fenomen i ungdomarnas liv. Tack vare fältarbetet erbjuds de unga professionellt stöd där det annars kanske skulle saknas. Fältarbetet utförs såväl lokalt i olika bostadsområden som centraliserat i hela Helsingfors och huvudstadsregionen. Staden utför och utvecklar fältarbetet i samarbete med aktörer som olika organisationer och församlingars fältarbete, andra kommuners ungdomsväsenden, polisen och social- och hälsovårdens fältarbete.

Det uppsökande ungdomsarbetet ingår som en väsentlig del i servicenätverket för ungdomar och unga vuxna. Dessutom har ungdomstjänsterna fått nya resurser för att kunna stödja studerande på andra stadiet.

År 2022 började fyra läropliktshandledare vid Navigatorn. Läroplikts-handledarna stöder unga i läropliktsålder som riskerar att hoppa av studierna.

Teamen för bedömning av servicebehov för barnfamiljer utför uppsökande arbete bland barn. Den främsta målgruppen är yngre tonåringar med ett speciellt stödbehov. Hösten 2023 sätter staden in stöd på fältet i östra och norra Helsingfors för 10–17-åringar med invandrarbakgrund som är klienter hos barnskyddet. I arbetsgruppen ingår anställda vid barnskyddet, vuxensocialarbetet och ungdomsstationen.

Helsingfors stad har fast anställda skolcoacher. Den 1 augusti 2023 inledde 25 fast anställda skolcoacher sitt arbete. Coacherna ska stärka välbefinnandet bland barn och unga och erbjuda tjänster där målgruppen tillbringar sin tid.

Stadsövergripande verksamhet

Fostrans- och utbildningssektorn och social-, hälsovårds- och räddningssektorn samarbetar för att ta fram sätt att förbättra tillgången till psykologer. I Helsingfors har sektorerna valt verksamhetsmodellen Common Approach (CA) som en gemensam modell för att kartlägga välbefinnandet bland barn och unga. Med hjälp av modellen kan man föregripande identifiera vilka resurser barnen och ungdomarna har och hur stort stöd de eventuellt behöver med olika aspekter av sitt välbefinnande. Personalen utbildas regelbundet i att använda CA-modellen.

Det stadsövergripande arbetet inom modellen En barnvänlig kommun främjar barns och ungas delaktighet i vardagen och stärker förhandsbedömningen av konsekvenserna för barn i beslutsberedningen.

Fostrans- och utbildningssektorn och social-, hälsovårds- och räddningssektorn har tillsammans skapat en servicemodell med låg tröskel för barn, unga och familjer. Den här verksamhetsmodellen hjälper grundskolornas personal att identifiera elevernas servicebehov på ett tidigt stadium och stöder det mångprofessionella arbetet i skolorna och det sektorsövergripande nätverksarbetet. Samarbetet har stärkt skolans roll i främjandet av den psykiska hälsan. Även den roll läraren kan spela för den psykiska hälsan om denne gör sitt arbete väl har beaktats i samarbetet.

Toivo-teamet och Ankarverksamheten

En granskning av verksamheten vid brottsärendes- och rättsrepresentationsteamet för unga, som är underställd social- och krisjouren, och det mångprofessionella Ankarteamet vid polisinspektionen pågår. Bland annat samarbetet, arbetsformerna och resurserna granskas som en

11.10.2023

Ärende/10

helhet. I Ankarteamet ingår poliser, socialarbetare och en psykiatrisk sjukskötare. Ankargruppen har som syfte att exempelvis bryta brottsspiraler bland barn och unga, förebygga våld i nära relationer och styra klienter till det stöd de behöver.

Målgruppen för barnskyddets Toivo-tjänster är unga som har allvarliga problem med rusmedel eller brottslighet. Teamet arbetar på fältet och upprätthåller långa klientförhållanden med de unga och deras närstående. Toivo-verksamheten ska utvidgas stegvis från och med 2023 med två socialarbetarteam.

År 2022 inledde ungdomstjänsterna ett tvåårigt projekt för att förebygga ungdomsvåld. Projektet har beviljats statsunderstöd. I projektet ska ungdomstjänsterna testa och vidareutveckla verksamhetsmodeller och arbetssätt för att förebygga våldsamt beteende bland unga och med hjälp av ungdomsarbetet och Ankarverksamheten bistå unga som betar sig våldsamt.

Befogenheter

Social-, hälsovårds- och räddningsnämnden, fostrans- och utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden har gett utlåtanden i ärendet. Svarsförslaget stämmer överens med utlåtandena.

Enligt 30 kap. 12 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av mer än hälften av fullmäktigegruppens medlemmar och som har rubriken gruppmotion.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Jan Ihatsu, stadssekreterare, telefon: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Bilagor

1 Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 25.09.2023 § 566

HEL 2023-003754 T 00 00 03

11.10.2023

Ärende/10

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:
Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

25.09.2023 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Elisa Gebhard: Kaupunginhallitus kiinnitti huomiota siihen, että Nuori-soasemalla ja psykiatrisella erikoissairaanhoidolla ei ole julkisesti saatavilla olevaa omavalvontasuunnitelmaa. Omavalvontasuunnitelman luominen on tärkeää läpinäkyvyyden lisäämiseksi psykiatrisessa hoitojärjestelmässä. Erityisen tärkeää on varmistaa, että asiakkaille on saatavilla riittävästi tietoa oikeudestaan saada terveystalveta laki-sääteisissä määrääjoissa. On palveluiden käyttäjien kannalta tärkeää, että epäkohdista ilmoittaminen on tehty helpoksi, ja tietoa menettelyta-voista saa myös henkilökunnalta.

Kannattaja: Minja Koskela

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti hyväksyä Elisa Gebhardin vas-taehdotuksen mukaan muutetun ehdotuksen.

18.09.2023 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta 15.08.2023 § 131

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloitteesta seuraavan lausunnon:

”Ryhmäaloitteessa sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä esittää useita toimenpiteitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja nostamiseksi keskiöön, muun muassa Mieppi palveluiden ja opiskeluter-

veydenhuollon palveluiden saavutettavuuden lisäämistä ja vahvistamista sekä päihteillä oireilevien lasten ja nuorten palveluiden, kuten nuori-soasemien, saavutettavuuden ja vaikuttavuuden varmistamista. Esitetyt toimenpiteet löytyvät liitteenä olevasta aloitteesta.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta toteaa, että nuorten hyvinvointipalvelujen kokonaisuus sisältää sekä universaaleja että kohdennettuja perustason palveluja sekä korjaavia erityistason palveluja. Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta katsoo, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja raskaampien palvelutarpeiden vähentämiseksi tulee pitkäjänteisesti panostaa ennaltaehkäiseviin ja perustason palveluihin.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta katsoo, että aloitteessa esitettyihin toimenpiteisiin pyritään vastaamaan jo nykyisillä kehittämistoimenpiteillä. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on vuosina 2021–2023 lisätty resursseja lasten, nuorten ja perheiden palveluihin ja kehitetty uusia palvelumuotoja tarpeisiin vastaamiseksi. Moni kehitetyistä palveluista toteutuu moniammatillisesti ja monialaisesti. Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjuehittämissä tavoitteena on varmistaa, että lapset ja nuoret saavat tarpeidensa mukaiset ja laadukkaat mielenterveyden palvelut oikea-aikaisesti, sujuvina ja yhteen sovitettuina kokonaisuuksina.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään myös kaupunkitasoisesti. Toimialayhteisessä Lapsiystävällinen kunta -työssä edistetään lasten ja nuorten osallisuutta arjessa ja vahvistetaan lapsivaikutusten ennakoarvointia päätösvalmistelussa. Henkilöstön osaamista vahvistetaan lapsen oikeuksiin liittyvällä koulutuksella. Bloomberg-Harvard City Collaboration -ohjelmassa kehittämistavoitteena on lasten ja nuorten turvallisuuden kokemuksen parantaminen. Hankkeessa pyritään löytämään toimintamalleja ennaltaehkäisevään työhön sekä ratkaisuja ongelmiin puuttumiseksi eri toimijoiden kesken.

Järjestötoimijat muodostavat kaupungin palveluja täydentävän toimintakokonaisuuden. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla aie- ja yhteistyösopimuksia solmitaan järjestöjen kanssa vuosittain, ja yhteistyötä edistetään molemminpuolisen palveluohjauksen lisäksi erilaisissa verkostoissa. Järjestöjen tukeminen jatkossakin järjestöavustuksilla on tärkeää ennaltaehkäisevään ja varhaisen vaiheen tuen toteuttamiseksi. Keskeisiä yhteistyökumppaneita nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi ovat muun muassa HelsinkiMissio, Aseman Lapset ry, SPR:n Nuorten turvatalo, Loisto Settlementti, Icehearts sekä Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen vahvistaminen

Postadress

PB 1
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress

Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon

+358 9 310 1641

Telefax

FO-nummer

0201256-6

Kontonr

F193 2001 1800 2050 59

Moms nr

F102012566

Helsinki panostaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen turvaamiseen ja terveystarkastusten peittävyuden parantamiseen. Tavoitteena on varmistaa entistä sujuvampi pääsy terveydenhoitajien vastanoitoille lisäämällä avoimia vastaanottoaikoja ja aikaa lasten ja nuorten kohtaamiseen.

Vuosien 2022–2023 aikana kouluterveydenhoitajien resursseja on vahvistettu yhteensä 21 uudella vakanssilla. Kouluterveydenhoitajien työn tueksi on rekrytoitu vuoden 2024 loppuun saakka lähihoitajia tekemään välillisiä työtehtäviä. Tämä vapauttaa terveydenhoitajien työaikaa lakisääteisiin tehtäviin. Lisäksi kouluterveydenhoitajien sijaistustarpeisiin kokeillaan varahenkilöjärjestelmää korvaamaan lyhyitäkin poissaoloja. Opiskeluterveydenhuollon resursointia vahvistettiin vuonna 2022 yhteensä 19 vakanssilla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäripalvelujen saatavuuden parantamiseksi käynnissä on useita kehittämistoimenpiteitä. Palvelujen turvaamisen tukena käytetään ostopalveluja ja palveluseteleitä.

Syksystä 2023 alkaen kouluterveydenhuollon ehkäisevässä työssä painotetaan Mieli ry:n mielenterveyden käden mukaisia sisältöjä. Opiskeluterveydenhuollossa erityistä huomiota kiinnitetään opiskelijoiden psyykkisen terveyden edistämiseen, erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen sekä opiskelu- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen. Yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämiseksi toisen asteen oppilaitoksissa järjestetään Hyvinvointikahvila-toimintaa osana opiskeluhuoltoa. Opiskelijoita tavoitetaan myös sosiaalisen median kautta. Opiskeluterveydenhuollon palveluja tarjotaan kesällä keskitettynä vastaanotto toimintana sekä jalkautuvassa Kesäterkkari-toiminnassa.

Lapsia ja lapsiperheitä tukevia palveluja

Lapsiperheiden sosiaalineuvonta tarjoaa matalan kynnyksen neuvontaa ja palveluohjausta 0–16-vuotiaiden lasten vanhemmille ja perheille ja vastaa keskitetysti palvelutarpeen arvioinnista lapsiperheiden sosiaalipalveluihin silloin, kun ei ole syytä arvioida lapsen erityisen tuen tai lastensuojelun tarvetta.

Lapsiperheiden sosiaaliohjaus tarjoaa vanhemmuuden tukea ja varhaisen tuen sosiaaliohjausta kouluikäisten lasten perheille. Palveluun ohjautumista on vahvistettu kehittämällä yhteistyötä koulun toimijoiden kanssa sekä tiedottamalla vanhempia. Vuoden 2021 alusta lapsiperheiden sosiaaliohjaus on toteuttanut neuropsykiatrista valmennusta lasten erityisvastaanoitoilta ja perhekeskusten neuropsykologeilta ohjautuville asiakkaille. Toimintaa vahvistetaan, ja syksyn 2023 aikana rekrytoidaan viisi uutta sosiaaliohjaajaa toteuttamaan palvelua.

Maahan muuttaneiden erityispalveluissa edistetään yksilö- ja perhekoh- taista kotoutumista traumatietoisella työotteella. Vanhempana Suo- messa -ryhmätoiminnassa tarjotaan ulkomailta syntyneille vanhemmille psykoedukatiivista vanhemmuuden tukea esimerkiksi lasten kasva- tukseen ja päihteiden käyttöön liittyen. Maahan muuttaneiden parissa tehtävässä työssä keskeinen kolmannen sektorin yhteistyötoimija on esimerkiksi Yhteiset lapsemme ry:n Lähialueet tutuksi -hanke. Alaikäi- senä Suomeen yksin tulleille tarjotaan moniammatilliset palvelut, jotka jatkuvat aikuistumisen tuen palveluina 18–25-vuotiaana.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on kehitetty erilaisia jalkautuvia ja monialaisia palveluja eri asiakasryhmien tavoittamiseksi. Osana lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin tiimejä tehdään lasten etsivää työtä, jonka kohderyhmänä ovat erityisesti tuen tarpeessa olevat var- haisnuoret. Syksyllä 2023 käynnistyy maahanmuuttajataustaisille las- tensuojelun asiakkaana oleville 10–17-vuotiaille nuorille kohdennettua jalkautuvaa tukea Itä- ja Pohjois-Helsingissä. Työryhmään kuuluu las- tensuojelun, aikuissosiaalityön ja Nuorisosoaseman ammattilaisia.

Lasten ja nuorten hyvän mielenterveyden tukeminen sosiaali- ja terveyspalveluissa

Lasten ja nuorten mielenterveyden palveluketjun toimenpiteiden tavoit- teina on muun muassa vahvistaa koulujen ja oppilaitosten roolia mie- lenterveystarpeiden tunnistamisessa ja matalan kynnyksen hoidossa, lisätä näyttöön ja tutkimukseen perustuvien interventioiden käyttöä, jat- kaa nepsy-palvelupolun kehittämistä, vahvistaa Helsingin omia perustason mielenterveys- ja päihdepalveluja lapsille ja nuorille sekä varmistaa erikoissairaanhoidon jalkautuva intensiivituiki ja -hoito lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisille 10–18- vuotiaille asiakkaille.

Lasten ja nuorten varhaisten palvelutarpeiden tunnistamiseksi on yh- dessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa kehitetty lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen palvelumalli. Kyseessä on to- imintamalli ja työväline tukemaan varhaisen vaiheen palvelutarpeiden tunnistamista peruskouluissa sekä tukemaan koulun sisällä tehtävää moniammatillista työtä ja verkostotyötä yli toimialarajojen.

Hyvinvointia yhdessä -malli (engl. Common approach) on voimavara- keskeinen malli lasten ja nuorten kohtaamiseen sekä vahvuuksien ja tarpeiden kartoittamiseen hyvinvoinnin eri osa-alueilta. Malliin on koulu- tettu useita eri ammattiryhmiä eri toimialoilla. Sosiaali-, terveys- ja pe- lastustoimialan tavoitteena on kouluttaa 70 prosenttia lasten ja nuorten peruspalvelujen ja varhaisen tuen palvelujen henkilöstöstä mallin käyttöön. Mallin käyttö tukee ammattilaisia myös mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön liittyvien asioiden puheeksi ottamisessa.

Digitaalisilla kanavilla ja palveluilla voidaan tavoittaa nuoria yhä laajemmin. Kehitteillä olevan sähköisen perhekeskuksen nuorten asiointikokonaisuus Helpperin avulla nuori voi etsiä omaan elämäntilanteeseensa sopivaa tietoa ja apua eri teemakokonaisuuksien alta. Mielenterveystalo.fi -sivustolla on nuorille suunnattua tietoa ja omahoito-ohjelmia. Myös järjestöt tuottavat nuorille kohdennettuja verkossa toteutuvia palveluja. Nuorille kohdennettua chat-palvelua tarjoaa esimerkiksi Mieli ry.

Terapiat etulinjaan -hankkeessa on kehitetty ja otettu käyttöön ohjattua omahoitoa sekä erilaisia lyhytinterventioita lapsille ja nuorille. Tavoitteena on kehittää perustasolla tarjottavia palveluja siten, että oikein kohdennettuja psykososiaalisia hoitoja on kaikkien saatavilla.

Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja tarjoava Mieppi palvelee neljässä toimipisteessä yli 13-vuotiaita nuoria, joilla on esimerkiksi elämäntilanteeseen tai mielenterveyteen liittyviä huolia. Mieppiin ei tarvitse lähetettä, ja keskustelemaan voi hakeutua myös ilman ajanvarausta. Mieppi toimii näin matalan kynnyksen palveluna, jolla on myös ennaltaehkäisevä funktio. Mieppi-palvelu laajeni Pasilan yksikön avautuessa keväällä 2023. Pasilassa toimii myös maaliskuussa toimintansa aloittanut lyhytterapiayksikkö, joka palvelee yli 13-vuotiaita. Vuodesta 2022 lähtien yli 13-vuotiaiden on ollut mahdollista saada palveluseteli lyhytpsykoterapiaan. Nuorisoasemalle voi ohjata helsinkiläisen 13–23-vuotiaan nuoren, jolla on keskivaikeita ongelmia mielenterveyden kanssa. Syksyllä 2023 avataan nuorille uusi päihde- ja riippuvuusongelmiin erikoistunut yksikkö nuorten päihdepalvelu Pysäkki.

Vuonna 2021 toimintansa aloittanut lasten erityisvastaanotto on helpottanut alle 13-vuotiaiden lasten ja varhaisnuorten hoitoon pääsyä. Lasten erityisvastaanotolla tarjotaan lastenpsykiatrista ja lastenneurologista konsultaatiotukea, diagnostiikkaa, hoidollisia interventioita ja kuntoutuksen suunnittelua yhteistyössä varhaisen tuen sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa. Palvelu on suunnattu lapsille, joilla on neuropsykiatrisia haasteita, tunne-elämän oireita tai kehityksen poikkeavuutta, eivätkä perustason interventiot ole riittäviä. Vuonna 2022 toimintansa aloittanut lastentautien vastaanotto puolestaan tarjoaa diagnostiikkaa ja hoitoa alle 16-vuotiaiden somaattisissa asioissa tukien perusterveydenhuollon toimijoita.

HEHKU on lastensuojelun tehostetun perhetyön tai sosiaalihuoltolain mukaisen perhetyön sekä erikoissairaanhoidon palvelut integroiva toimintamalli. HEHKUn kohderyhmänä ovat lastensuojelun tai perhesosiaaliryhmien sekä lasten- tai nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaina olevat 10–17-vuotiaat, jotka ovat vaarassa pudota tai pudonneet tarvitsemastaan

erikoissairaanhoidosta ja joille lastensuojelun tai perhesosiaalityön palvelut yksinomaan ovat riittämättömiä.

Päihteillä ja rikoksilla oireilevien nuorten palvelujen vahvistaminen

Nuorten päihdepalvelujen saavutettavuutta vahvistetaan perustamalla uusi yksikkö nuorten päihdepalvelu Pysäkki Herttoniemeen vaikeasti päihteillä oireilevien nuorten auttamiseksi. Yksikössä tarjotaan vastanottoa ilman ajanvarausta päivittäin laajoilla aukioloilla mahdollistaen myös anonyymin asiointin. Ammatillisilla on mahdollisuus jalkautua nuorten elinympäristöihin. Pysäkissä on osaamista käsitellä mielenterveyden kysymyksiä ja tarvittaessa konsultoidaan psykiatriapalveluja. Ohjauskäytänteitä kehitetään poliisin, kolmannen sektorin, lastensuojelun ja jälkihuollon kanssa, jotka tavoittavat omissa palveluissaan päihteitä käyttäviä nuoria. Tukikohta ry:n kanssa on solmittu yhteistyösopimus vuosille 2023–2025 Stea-rahoitteisessa hankkeessa, jossa päihteitä käyttävien helsinkiläisten nuorten arjen hyvinvointia vahvistetaan kohtaamispaikkatoiminnalla.

Sosiaali- ja kriisipäivystys auttaa sosiaalihuollon kriisitilanteissa lähinnä iltaisin ja viikonloppuisin. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen alla toimivien nuorten rikos- ja oikeusedustus -yksikön sekä poliisilaitoksella toimivan moniammatillisen Ankkuri-tiimin toimintaa tarkastellaan parhaillaan kokonaisuutena muun muassa yhteistyön, toimintatapojen ja resurssien osalta. Ankkuri-tiimissä työskentelee poliisien lisäksi sosiaalityöntekijöitä ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Ankkuriryhmän tavoitteena on esimerkiksi lapsen tai nuoren rikoskierteen katkaisu, lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy sekä asiakkaiden ohjaaminen tarvittavan tuen piiriin.

Lastensuojelun Toivo-palvelut on suunnattu vakavasti päihteillä tai rikoksilla oireileville nuorille. Toivo-tiimin työskentely on jalkautuvaa ja kiinnipitävää työtä nuoren ja hänen lähiverkostonsa kanssa. Työryhmässä käytetään näyttöön ja tietoon perustuvia hoitomenetelmiä, ja tehdään tiivistä yhteistyötä poliisin, Nuorisoaseman ja nuorten päihdepalvelu Pysäkin kanssa yhteisten asiakasnuorten auttamiseksi ja uusien yhteistyökäytänteiden kehittämiseksi. Myös Toivo-toimintaa ollaan laajentamassa portaittain kahdella sosiaalityön tiimillä vuodesta 2023 lähtien.

Aikuistuvien nuorten palvelut ja niiden kehittäminen

16–29-vuotiaiden aikuissosiaalityössä tavoitteena on lieventää asiakkaan elämäntilanteen vaikeuksia ja vahvistaa tämän omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta. Vuosaaren 16–29-vuotiaiden tiimiin kuuluva Ohjaamo tarjoaa alle 30-vuotiaille maksutonta apua ja tukea muun muassa asumisen järjestämisessä sekä koulutukseen ja työelämään kiinnit-

tymisessä. Ohjaamossa toimii sosiaalityöntekijä, joka on erikoistunut oppivelvollisuuden laajentumisen perusteella ohjattaviin nuoriin.

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) kohderyhmänä ovat 18–29-vuotiaat työttömät helsinkiläiset, jotka tarvitsevat monien eri palvelujen yhteensovittamista edetäkseen koulutukseen tai työhön. Asiakkaiksi tulevilla nuorilla usein on mielenterveys- tai päihdeongelmia sekä erilaista kuntouksen tarvetta. Monialaisella työskentelyllä varmistetaan, että nuori saa samasta pisteestä sosiaalialan palvelut, työllisyyspalvelut ja Kelan työkykyneuvojan palvelut kiinnittyäkseen työhön tai opiskeluun. Nuoren asiakkuus TYP:n nuorten tiimissä säilyy toisen lukukauden helmikuuhun asti, vaikka nuori ei enää olekaan työtön vaan opiskelija.

Lastensuojelun jälkihuoltoon siirtyville asiakkaille järjestetään terveystarkastukset. Jälkihuollon tukitoimina tarjotaan myös esimerkiksi tuettua asumista, tehostettua sosiaaliohjausta, terveydenhoitajan palvelua ja ryhmätoimintaa. Jälkihuollon päättyessä varmistetaan tarpeenmukainen palvelujen jatko ja siirtyminen muissa palveluissa. Jälkihuollon järjestämisstrategiaa ja sen yhteyksiä nuorten sosiaalityön järjestämiseen ollaan tarkastelemassa.

Vuonna 2022 aloitettiin kehittämistyö nuorten sosiaalityön, jälkihuollon ja opiskeluhuollon yhteistyönä kohdistuen haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin. Kehittämällä tavoitellaan toimivimpia palveluketjuja, jotta nuorten palvelujen saaminen ja ammattilaisten moniammatillinen yhteistyö paranee. Tavoitteena on, että myös nuoret saavat tietoa palveluista ja ovat mukana kehittämisessä. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä myös nuorisoneuvoston kanssa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Ennaltaehkäisevät ja hyvinvointia ylläpitävät toimet vahvistavat ja tukevat lasten ja nuorten mielenterveyttä sekä hyvinvointia. Kun lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan oikea-aikaisesti ja matalalla kynnyksellä, voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kasaantumista ja kriisiytymistä sekä vähentää korjaavien palvelujen tarvetta. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala tarjoaa ja kehittää palveluja, jotka tukevat lasten ja nuorten turvallista kasvua ja kehitystä.”

Esittelijä

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Monica Lindberg, vs. perhepalvelujen johtaja, puhelin: 310 58352
monica.lindberg(a)hel.fi

Leena Luhtasela, nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja, puhelin: 310 64489

11.10.2023

leena.luhtasela(a)hel.fi
Saila Nummikoski, lastensuojelun johtaja, puhelin: 310 43439
saila.nummikoski(a)hel.fi
Pia Mäkeläinen, sosiaali- ja kriisipäivystyksen päällikkö, puhelin: 310 43816
pia.makelainen(a)hel.fi
Anna Nikula, johtava ylilääkäri, puhelin
anna.nikula(a)hel.fi
Aila Ronkanen, psykososiaalisen työn päällikkö, puhelin: 310 42970
aila.ronkanen(a)hel.fi
Laura Simoila, vs. ensilinjan palvelujen päällikkö, puhelin: 310 49931
laura.simoila(a)hel.fi
Marianne Neijonen, järjestökoordinaattori, puhelin: 310 29263
marianne.neijonen(a)hel.fi
Terja Hannola, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 39043
terja.hannola(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 13.06.2023 § 119

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon SDP:n ryhmäaloitteeseen nuorten hyvinvointipalveluiden saatavuuden turvaamisesta.

Valtaosa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta osalla on hyvinvoinnin haasteita. Helsingissä lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen koetaan tärkeäksi ja tavoitteena on parantaa erityisesti mielen hyvinvoinnin varhaista tukea lasten ja nuorten arjessa. Tätä työtä edistetään kaupungin Hyte-tavoitteiden mukaisesti. Helsingin kaupunki on selkiyttänyt lasten ja nuorten mielenterveystyötä sekä kaupungin sisäisesti että HUS:in kanssa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä.

Seuraavassa tuodaan esiin toimia, joita Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla edistetään ryhmäaloitteessa esitettyihin toimenpiteisiin:

Harrastamisen Suomen mallissa Helsingissä on mukana kaikki Helsingin kaupungin alueella olevat ala-, ylä- ja yhtenäiskoulut, sekä kaupungin omat, että valtion sopimuskoulut ja yksityiset oppilaitokset. Helsingissä panostetaan vahvasti harrastusten saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tekee tiivistä yhteistyötä harrastamisen Suomen mallista vastaavan Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa.

Hyvinvointipalveluiden saatavuutta ja palveluiden jalkautumista sinne, missä nuoret viettävät aikaa on kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla edistetty esimerkiksi liikuntacoach ja kouluPT -toiminnalla. Toisella

asteella on toiminut reilun vuoden ajan pilotti, jossa liikunta-alan ammattilaiset, liikuntacoachit, ovat jalkautuneet osaksi toisen asteen oppilaitosten yhteisöllistä opiskeluhoitoa. Samalla on kehitetty yksilökoh- taiseen opiskeluhoitoon työskentelymallia, jossa opiskeluhoitoon am- mattilaisen palveluiden tueksi opiskelijalle rakennetaan liikuntacoachin tukiprosessi. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tu- kemiseen liikkumiseen on korostettu. Liikuntacoach-toiminnan tavoitte- ena on tukea opiskelijoiden ja koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia liik- kumisen keinoin. Liikuntacoachien ja nuorisotyöntekijöiden toimesta panostetaan yksinäisyyden ehkäisemisen ja psykologisen turvallisuus- den vahvistamiseen tavoitteellisena yhteisenä työnä.

Helsingin kaupungin koulujen yläkouluikäisille on maksuton matalan kynnyksen liikuntaneuvontapalvelu kouluPT. Toiminta on tarkoitettu nuorille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän esim. opetus- suunnitelmaan kuuluvien Move! -mittausten perusteella. KouluPT toi- minnan tavoitteena on vaikuttaa liikkumista selittäviin taustatekijöihin, kuten nuorten kokemaan liikunnalliseen pätevyYTEEN, vertaistukeen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vas- taa toiminnasta ja sen rahoituksesta. Hankkeen rahoitus päättyy vuo- den 2023 lopussa.

Kouluvalmentajatoiminta on vakinaistettu Helsingin kaupungilla. 25 kouluvalmentajaa aloittaa 1.8.2023 alkaen vakinaisessa tehtävässä. Tällä toimenpiteellä halutaan vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja palveluiden jalkautumista sinne, missä lapset ja nuoret viettävät aikaa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla käytetään systemaattisesti yh- tenä työväliseenä Common Approach (CA) -toimintamallia lasten ja nuorten hyvinvoinnin kartoittamiseen. Henkilöstön osaamista CA-mallin käyttöön vahvistetaan säännöllisillä koulutuksilla. Malli on valittu Helsingissä toimialojen yhteiseksi malliksi. Tämä edistää tavoitetta, että kaikilla lapsia ja nuoria työssään kohtaavilla ammattilaisilla on osaamis- ta ottaa päihteiden käyttö ja mielenterveys puheeksi lapsen, nuoren ja läheisten kanssa.

Opiskeluhoitoon henkilöstöä on täydennyskoulutettu HOT- menetelmän ja KAT- lyhytpsykoterapian perusteilla, jotka antavat laajat valmiudet ot- taa puheeksi, käsitellä ja arvioida päihde- ja mielenterveysongelmia.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan kanssa yhteistyössä on luotu matalan kynnyksen palvelumalli, jossa kuvataan aiempaa paremmin yhteistyötä kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien parissa. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan ja kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhteistyössä on vahvistettu koulun roolia mielenterveyden

11.10.2023

Ärende/10

edistämisen asioissa sekä huomioitu miten hyvin tehty opettajan työ on myös mielenterveyttä edistävää.

Opiskeluhuollon palveluiden saavutettavuutta on kehitetty luomalla opiskeluhoitopalveluiden graafinen kuvaus. Opiskeluhoitopalveluiden graafinen kuvaus mallintaa visuaalisesti ruotsinkielisen perusopetuksen sekä suomen- ja ruotsinkielisen toisen asteen koulutuksen opiskeluhoitopalveluiden organisoitumisen ja toiminnan muodostumisen. Graafinen kuvaus on laadittu ensisijaisesti oppilaita ja opiskelijoita varten, jotta eri hyvinvointipalveluiden tarkastelu ja palvelun löytyminen olisi helpompaa. Kuvaus on myös jalkautettu kaikille opiskelijoille.

Opiskeluhuollon resursseista kuraattorien määrää on lisätty yhteensä 19 lisävakanssilla viime vuonna vastaamaan muuttunutta mitoitus- tilannetta. Helsinki on aiemmin lisännyt kouluissa ja oppilaitoksissa toimivien psykologien määrää mm. hankerahojen ja tarveperustaisen rahoituksen avulla. Opiskeluhuollon palvelut hoidetaan jatkossakin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta käsin, mutta rahoitus tulee valtion soterahoituksesta. Aiempien hankkeiden kautta ei ole voitu enää palkata psykologeja, mutta tilannetta helpottaa se, että valtioneuvosto on samaan aikaan säätänyt sitovan mitoituksen koulun psykologipalveluille.

Psykologien lisävakansseja tulee perusopetukseen viisi ja toiselle asteelle kahdeksan 1.8.2023 alkaen. Näin ollen voidaan sanoa, että psykologien saatavuus paranee jatkossa. Tarveperusteisuutta on syytä tarkastella jatkossa alueilla, joissa psykologityövoiman tarve on erityisen suuri. Psykologien saatavuudessa on valtakunnallisia ongelmia, jotka näkyvät jossain määrin myös Helsingissä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja Sosiaali-, terveystieteiden ja pelastustoimialan yhteistyössä mietitään keinoja psykologien saatavuuden parantamiseen.

Helsingin kaupungin kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että riittävä opiskeluhoollon resurssointi on tärkeää nuorten hyvinvointipalveluiden turvaamiseksi. Toimialalla tulee varmistaa, että henkilöstöllä on riittävät taidot ja valmiudet tehdä sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa työtä nuorten hyvinvoinnin ja mielenterveyden parantamiseksi.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Hanne Savunen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 22432
hanne.savunen(a)hel.fi

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 06.06.2023 § 90

11.10.2023

Ärende/10

HEL 2023-003754 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että vaikka suurin osa nuorista voi keskimääräisesti hyvin, on osalla pahoinvointia ja ongelmia elämässään. Pahoinvointi voi näkyä monenlaisena oireiluna, ja sen taustalla voi olla erilaisia syitä ja palvelutarpeita. Näin myös palveluiden tulee vastata monenlaisiin tarpeisiin. Niin ehkäisevään työhön kuin korjaavan työhön tarvitaan panostuksia ja kehittämistä. Nuorille tulee mahdollistaa tukea ja palveluita oikea-aikaisesti matalalla kynnyksellä ilman kohtuuttomia odotusaikoja, niin ehkäisevästi, kuin silloin, kun tilanne on akuutti.

Ryhmäaloitteessa esitetyihin toimenpiteisiin todetaan seuraavaa:

Suomen harrastamisen mallin yhdenvertaista toteutumista vahvistetaan etsivän harrastustoiminnan laajentamisella.

Harrastamisen Suomen mallissa Helsingissä on mukana kaikki Helsingin kaupungin alueella olevat ala-, ylä- ja yhtenäiskoulut, sekä kaupungin omat, että valtion sopimuskoulut ja yksityiset oppilaitokset. Helsingissä on 129 koulua, joissa on yhteensä noin 150 toimipistettä. Kouluista 14 on ruotsinkielisiä ja lisäksi yksityiskoulujen puolella on myös ruotsinkielistä opetusta esim. Rudolf Steinerskolan. Malli toimii myös Helsingissä sijaitsevilla erityiskouluilla, jotka palvelevat laajemminkin pääkaupunkiseutua. Erityiskouluissa harrastusryhmät ovat pienempiä ja useissa tapauksissa vaativat avustavan ohjaajan, ja joillakin osallistujilla on myös oma avustaja mukana. Erityiskoulujen nuoret jäävät herkästi normaalin harrastustoiminnan ulkopuolelle, ja on merkityksellistä tuoda harrastukset myös nuorille, joilla lähtökohtaisesti on enemmän haasteita ja vähemmän mahdollisuuksia hakeutua vapaaajan harrastustoimintaan.

Kohderyhmänä Helsingissä ovat kaikki 3.–9.-luokkalaiset oppilaat. Kohderyhmä on suuri, 43 979 oppilasta. Kohderyhmän oppilasmäärä on kasvanut viime kaudesta 304 oppilaalla. Suurin kasvu on yläkouluikäisissä, muun kielisissä ja erityisen tuen tarpeen oppilaissa. Säännöllisissä viikoittaisissa harrastuksissa on mukana 6 225 oppilasta ja viikoittain on harrastuksia 652 tuntia. Helsingissä panostetaan vahvasti harrastusten saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Tärkeä menetelmä tähän on Helsingin kolmen korin malli, jossa jokaiselle koululle tarjotaan kolmen harrastuskorin harrastuksia, kulttuurisia, liikunnallisia sekä digitaalisia ja muita harrastuksia. Näin varmistetaan, että lasten ja nuorten toiveisiin pystytään vastaamaan laajalla kirjolla harrastuksia.

Etsivän harrastustoiminnan hanke aloitti Helsingissä elokuussa 2022. Hanke kestää vuoden 2023 loppuun asti. Hankkeen tavoitteena on ohjata harrastamattomia nuoria harrastuksiin, kuulla nuorten omia ajatuksia harrastamattomuudesta sekä mallintaa ja levittää hyviä käytäntöjä olemassa olevien toimijoiden hyödynnettäväksi. Hankkeen kolme nuoriso-ohjaajaa ovat jalkautuneet 22 koululle löytämään ja ohjaamaan nuoria niin Harrastamisen Suomen mallin, nuorisopalveluiden kuin kolmannen sektorin järjestämiin harrastuksiin. Harrastamattomia nuoria on tavoitettu lisäksi mm. koulujen eri toimijoiden, vanhempien, sosiaalityön ja maahanmuuttoyksikön kautta. Harrastusohjausta hankkeessa on annettu huhtikuun loppuun mennessä noin 250 kertaa. Nuorille suunnatussa kyselyssä nuoret ilmoittivat suurimmaksi harrastamisen esteeksi 'en ole löytänyt minua kiinnostavaa harrastusta' (36 %). Muita harrastamisen esteitä olivat mm. kiinnostuksen puuttuminen, väsymys, arjen kuormittavuus ja perheen vähävaraisuus.

Etsivä harrastustoiminta on osoittautunut harrastusten saavutettavuutta parantavaksi ja yhdenvertaisuutta lisääväksi, sekä yksinäisyyttä vähentäväksi toiminnaksi. Hankkeen tuomat opit ja hyvät käytännöt kuvataan ja siirretään jatkossa alueellisen nuorisotyön ja koulunuorisotyön, sekä muiden koulussa lasten ja nuorten kanssa toimivien ja harrastusohjausta tekevien toimijoiden käytettäväksi ja rakennettavaksi osaksi perustehtävää.

Kaikilla lapsia ja nuoria työssään kohtaavilla ammattilaisilla tulee olla osaamista ottaa päihteiden käyttö ja mielenterveys puheeksi lapsen, nuoren ja läheisten kanssa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla otettiin vuonna 2022 käyttöön Hyvinvointia yhdessä (HYVÄ)-malli (Common approach (CA) -malli), joka on kokonaisvaltainen huolen tunnistamisen ja perustason puheeksi ottoa tukeva malli. Malli on valittu Helsingissä toimialojen yhteiseksi malliksi. Mallin avulla lisätään osaamista tuen tarpeiden havaitsemiseksi vahvistamalla kokonaisvaltaista kuvaa lapsen/nuoren hyvinvoinnista ja luodaan samalla toimijoiden yhteistä kieltä helpottaen näin eri ammattiryhmien välistä vuorovaikutusta. Lasten ja nuorten ohjaustyötä tekeviä on kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla koulutettu mallin käyttöön laajasti ja uusien työntekijöiden koulutusta eri palvelukokonaisuuksissa jatketaan myös kuluvana vuonna. Lisäksi päihteiden käytön ja mielenterveyden puheeksi ottamiseksi tarjotaan henkilöstölle muita kohdennettuja lisäkoulutuksia.

Mielenterveyden edistämiseksi nuorisotyössä panostetaan parhaillaan yksinäisyyden ehkäisyyn. Asia halutaan nostaa esiin erityisenä kysymyksenä ja lisätä osaamista siinä. Yksinäisyyden ehkäisyn kehittämisen hankkeessa tavoitteena on, ettei kukaan jäisi yksin eikä kehtään suljettaisi ulkopuolelle. Meneillään olevassa työssä määritellään,

11.10.2023

mitä yksinäisyystyö tarkoittaa nuorisotyössä, mallinnetaan nuorisotyön yksinäisyyttä ehkäiseviä toimintatapoja ja laaditaan toimenpidesuunnitelma yksinäisyyden ehkäisemisen edistämiseksi nuorisotyössä. Hankkeessa yhteistyötä tehdään Helsinki Mission ja School to Belong -hankkeen kanssa, sekä tutkimusyhteistyötä Turun yliopiston kanssa.

Palvelujen tulee jalkautua paremmin sinne, missä lapset ja nuoret viettävät aikaa, kuten esimerkiksi koululle tai kadulle. Toimialojen rajoja ylittäviä moniammatillisia työpareja vahvistetaan ja prosesseja tehostetaan vastuita ja tietoja jakamalla.

Nuorisotyö jalkautuu Helsingissä niin kouluille, tapahtumiin, kadulle ja kuin muihin julkisiin tiloihin, joissa nuoret eri puolilla Helsinkiä viettävät aikaa. Jalkautuvan työn tavoitteena on saada luottamuksellinen kontakti kaupunkitilassa aikaansa viettäviin nuoriin ja nuoriin aikuisiin, olla läsnä nuorten keskuudessa, tukea, neuvoa ja palveluohjata nuoria heidän elämäänsä liittyvien haasteiden kanssa sekä kartoittaa erilaisia nuorten elämään liittyviä ilmiöitä. Työssä ammattilaisten tukea viedään sinne, missä sitä ei muuten välttämättä ole tarjolla. Jalkautumista tehdään niin paikallisesti asuinalueilla, kuin keskitetysti koko Helsingissä ja PK-seudulla. Työtä tehdään ja kehitetään yhdessä eri toimijoiden, kuten järjestöjen ja seurakuntien jalkautuvan työn, muiden kuntien nuorisotoimien, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen jalkautuvan työn kanssa. Jalkautuva nuorisotyö on viime vuosina vahvasti laajentunut ja kehittynyt, niin rakenteiltaan, resursseiltaan kuin yhteistyöltään, mutta iso osa laajentuneista resursseista tulee erilaisina määräaikaisina lisäavustuksina.

Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa on viime vuosina vahvistettu merkittävästi ulkopuolisen rahoituksen avulla. Koulunuorisotyössä nuorisotyö viedään koulun arkeen ja nuorille tarjotaan mahdollisuus kohdata aikuinen, jolla on heille aikaa. Koulunuorisotyö toimii sekä osana oppilaitoksen hyvinvointi ja kasvatustyötä, että vastaa suoraan nuorilta nouseviin tarpeisiin ja toiveisiin. Lisäksi se toimii luontevana linkkinä muihin nuorten vapaa-ajan palveluihin. Jatkossa koulunuorisotyötä kehitetään edelleen, ja sen kohdentumista ja rahoitusmahdollisuuksia pysyvemmäksi toiminnaksi tullaan tarkastelemaan.

KouluPT on maksuton, matalan kynnyksen liikuntaneuvontapalvelu Helsingin kaupungin koulujen yläkouluikäisille. Toiminta on tarkoitettu nuorille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän esim. opetussuunnitelmaan kuuluvien Move! -mittausten perusteella. KouluPT-toiminnan tavoitteena on vaikuttaa liikkumista selittäviin taustatekijöihin, kuten nuorten kokemaan liikunnalliseen pätevyyteen, vertaistukeen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. KouluPT-liikuntaneuvonnassa nuori voi osallistua pienryhmä- tai yksilömuotoiseen toimintaan. Ennen liikuntaneuvontaprosessiin tuloa nuori tavataan omalla koululla koulupäivän

aikana ja muutoinkin liikuntaneuvontaa toteutetaan mahdollisimman lähellä nuoren arkiympäristöä. Toimintaan osallistuneista nuorista 67 prosentilla ei ollut harrastusta. Palvelua on toteutettu vuodesta 2017 alkaen kiinteässä yhteistyössä liikuntapalvelun, perusopetuksen ja koulu-terveydenhuollon kanssa. Toiminnasta ja sen rahoituksesta vastaa kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Hankkeen rahoitus päättyy vuoden 2023 lopussa. Toiminnan jatkorahoitukselle on suuri tarve.

Valtionavusteisen etsivän nuorisotyön, jota toteutetaan niin kaupungin omana toimintana, kuin ostopalveluna nuorisojärjestöiltä, tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa olevia 15–28-vuotiaita nuoria. Etsivä nuorisotyö on tiivis osa nuorten ja nuorten aikuisten palveluverkostoa, auttaa nuoria yksilöllisesti sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään itsenäistymistä, osallisuutta yhteiskuntaan ja muuta elämäntilainta, sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivään nuorisotyöhön tulevilla nuorilla voi olla taustalla monenlaisia tuen ja palveluiden tarpeita, ennen kuin opiskelu tai työ voi olla mahdollista. Nuorisopalveluihin on myös lisätty henkilöstöresursseja toisen asteen opiskelijoiden tueksi. Ohjaamossa aloitti vuonna 2022 neljä oppivelvollisuushjaajaa, jotka tukevat oppivelvollisuusiässä olevia nuoria, joilla on haasteita pysyä opinnoissa.

Nuorisotyön muut kohdenneet yksilöllisen tuen palvelut, kuten Luotsitoiminta, toimivat nuorten kanssa eri ympäristöissä edistäen nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistumiseksi, mielekkään tekemisen ja tarvittavan tuen löytymiseksi. Työ on vahvasti verkostoitunutta muiden nuorten palveluiden ja toimijoiden kanssa. Nuoria ohjautuu mukaan muun muassa koulujen oppilashuollon ohjaamana. Lisäksi verkossa tehtävää nuorisotyötä sekä siihen liittyviä palveluohjausketjuja kehitetään parhaillaan. Esimerkkinä erilaisiin ympäristöihin vietävistä palveluista mainittakoon verkossa toimiva digitaalinen nuorisotalo SairaalaNuta, joka on tarkoitettu lapsille ja nuorille, jotka ovat joko avohoidossa kotona tai osastohoidossa Helsingin Uuden Lastensairaалassa. Näille lapsille ja nuorille pidetään toiminnallista nuorisotilaa verkossa tarjoten mahdollisuuksia osallistua toimintaan ja tavata vertaisia sekä nuorisohjaajia sairaudesta tai mahdollisesta erityksestä huolimatta. SairaalaNuta on haastavassa elämäntilanteessa olevien lasten ja nuorten oma nuorisotalo. Hanketta toteutetaan AVI-rahoituksella yhdessä HUMAK:n ja Kymppin Lapset ry:n kanssa.

Kulttuuripalveluiden niissä toimipisteissä, joissa tuotetaan kulttuuri- ja taidepalveluita lapsille ja nuorille (so. Helsingin kaupunginmuseo, Helsingin kaupunginorkesteri, Stoa, Kanneltalo, Malmitalo, Vuotalo, Maunula-talo, Stoa, Caisa, Annantalo) toimitaan sekä omissa toimitiloissa että jalkaudutaan toimitilojen ulkopuolelle. WHO:n laajan raportin (2019) mukaan taidetoimintaan osallistuminen sekä taiteen kokijana et-

tä tekijänä voi ehkäistä lukuisia psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia sekä hoitaa ja auttaa selviytymään useiden akuuttien ja kroonisten sairauksien kanssa. Kulttuuripalveluissa tuotetaan paljon erilaisia kulttuuripalveluita lapsille ja nuorille: kynnys osallistua on matala, sillä palvelut ovat suurimmaksi osaksi maksuttomia ja palveluita jalkautetaan sinne, missä lapset ja nuoret ovat. Taidetoimintaa toteutetaan mm. leikkipuu-istoissa, kouluissa, päiväkodeissa ja ulkotiloissa. Tutkimuksissa on todettu taiteen ja taiteellisen toiminnan merkitys syrjäytymisen tai syrjäin jäämisen ehkäisemisessä. Taide vaikuttaa myönteisesti mielen hyvinvointiin, elämän laatuun ja onnellisuuteen. Kulttuuripalveluiden monet laadukkaat konseptit (esim. 5x2-taideopetus, kulttuurikurssit, Kulttuurin kummilapset) tuovat taidetta ja kulttuuria maksuttomasti lasten ja nuorten saataville. Kaikki kulttuuripalveluiden toimijat jakavat ajatuksen siitä, että jalkautuminen on pitkälti resurssikysymys, mutta yhteinen tavoite.

Rikoksilla oireileville nuorille tarjottavaan Ankkuri-toimintaan tulee osoittaa lisää resursseja.

Nuorisopalveluissa on tiivistetty yhteistyötä poliisin kanssa merkittävästi aloittamalla aluehallintoviraston avustamana uusi kahden vuoden kokeilu yhdessä ennalta estävän poliisin toimintojen kanssa. Hankkeessa nuorisotyöntekijät toimivat tiiviissä yhteistyössä ennalta estävän toiminnon ankkuriryhmän kanssa, joka koostuu kahden etsivän nuorisotyöntekijän lisäksi toiminnossa työskentelevistä poliiseista, kolmesta sosiaalityöntekijästä ja psykiatrisen sairaanhoitajasta. Ankkuriryhmässä etsivä nuorisotyöntekijä kuulee, ohjaa nuorta, tekee moniammatillista yhteistyötä, neuvoo erilaisiin palveluihin ja tukee helsinkiläisiä rikoksilla oireilevia tai muuten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria haasteellisissa elämäntilanteissa. Työskentely on niin asiakkaiden yksilöohjausta, kuin julkisessa tilassa nuorten kohtaamista ja ryhmäilmiöihin reagoimista yhdessä ennalta estävän poliisien kanssa. Kokeilussa toimivat etsivät nuorisotyöntekijät jalkautuvat myös ennalta estävän toiminnon poliisien kanssa kadulle ja kouluihin asiakastyöhön kohtaamaan nuoria. Tarkoituksena on kehittää uusia tapoja siihen, miten etsivän nuorisotyön piiriin saadaan ohjattua asiakkaita poliisin, koulujen ja erilaisten alueellisten yhteistyöryhmien kautta.

Nuorisopalveluissa aloitettiin vuonna 2022 valtionavustuksella kaksivuotinen Nuorten väkivallan ehkäisyhanke. Parhaillaan hankkeen laajentamiseksi ja työn kehittämiseksi nuorisopalvelut on hakenut OKM:stä lisäavustusta nuoriso-ohjaajien palkkaamiseksi nuorten väkivallan ehkäisytyön hankkeen ja ennalta estävän poliisin ankkuriryhmän yhteistyön vahvistamiseksi. Hankkeessa on tarkoituksena kokeilla ja jatkokehittää toimintamalleja ja työtapoja nuorten väkivaltaisen käytöksen ennalta ehkäisemiseksi sekä oireilevien nuorten auttamiseksi nuo-

11.10.2023

risotyön ja Ankkuritoiminnan keinoin. Hanke toimii verkostomaisesti tehden työtä eri toimijoiden kanssa ja siinä etsitään nopean reagoinnin työmallin toimivia ratkaisuja alueille käyttöönotettavaksi. Työ lisää osaamista väkivaltailmiön kanssa työskentelyyn ja tuottaa sekä vakiinnuttaa toimivampia uusia käytäntöjä nuorisotyöhön.

Muita toimialoja koskevista aloitteesta esitetyistä toimenpiteistä todetaan seuraavaa:

Palveluita mielenterveyden ja päihteiden käytön ongelmiin tulisi saada Helsingissä nykyistä paremmin, ja estää lasten ja nuorten tilanteen edelleen heikkeneminen. Nuorisopalveluiden työntekijät ovat nostaneet henkilöstöltä kerätyn kokemustiedon keruussa huolen nuorten mielenterveyden haasteista ja niihin liittyvistä palveluvajeista. Nuorisotyössä näkyy, että mielenterveyden haasteisiin on usein vaikeaa saada apua tai siihen pääseminen kestää liian kauan. Nuorten mielenterveyshaasteet ovat pysyvä ilmiö ja erityistä tukea tarvitsevat nuoret jäävät usein ilman riittäviä palveluita. Palveluiden ruuhkautuminen ja epäselvät lähetekäytännöt hankaloittavat avun saamista. Apua saadaan usein vasta, kun asiat ovat pahassa kriisissä. Osa nuorista ei uskalla tai halua myöskään kertoa päihteiden käytöstä mielenterveyspalveluissa, koska muuten hoito saatetaan evätä. Hoitotahot siirtävät vastuuta toisilleen ja hoitoon ohjaavat, mutta hoidon saaminen onkin sitten eri juttu. Nuoret eivät myöskään aina tiedä minne mennä, ja jäävät yksin pahan olon kanssa tai toimivat toisilleen terapeuttina, kun ei muualta löydy apua. (Nuorisopalveluiden henkilöstön kokemustiedon koonti 2022).

Päihteiden yhteiskäytön on huomattu kasautuvan huolestuttavasti samoille nuorille, ja ”ne ketkä käyttävät päihteitä, todella käyttävät niitä” (em. 2022). Vaikka helsinkiläisnuorten päihteiden käytössä on tapahtunut myönteistä kehitystä viime vuosien aikana, silti esim. laittomien huumeiden kokeilut ovat yleisempiä kuin koko massa keskimäärin (Helsingin ehkäisevä päihdetyö). Eri päihteiden yhteiskäyttö keskittyy samoille nuorille, joten nuoria tulisikin palveluissa kohdata kokonaisvaltaisesti. Nuoren kohtaamista kokonaisuutena puoltaa myös se, että heikko terveydentila ja henkinen pahoinvointi ovat yhteydessä päihteiden käyttöön ja näin tulee myös niitä hoitaa päihteidenkäytön hoitamisen ja ehkäisyn ohella (Mäki Netta 2021, Artikkelin Kvartti kaupunkitutkimuksen verkkolehti: Eri päihteiden käyttö kasautuu Helsingissä samoille nuorille. Käytön taustalla myös kotioloihin ja terveyteen liittyviä tekijöitä).

Esittelijä

nuorisoasiainjohtaja
Mikko Vatka

Lisätiedot

Irma Sippola, projektipäällikkö, puhelin: 310 71640

11.10.2023

Ärende/10

---

irma.sippola(a)hel.fi
Tiina Nurmi, suunnittelija, puhelin: 310 89121
tiina.nurmi(a)hel.fi